

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله آداب اسلام ۱۷

بسم الله الرحمن الرحيم

عیادت بیماران فضل بسیار دارد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که شخص بیماری را عیادت می‌کند تا زمانی که از عیادت برمی‌گردد، در میان میوه‌های چیده شده بهشت قدم برمی‌دارد». مسلم (۲۵۶۸).

«خداوند متعال در روز قیامت می‌گوید: ای انسان من بیمار شدم و تو به عیادتم نیامدی، انسان می‌گوید: خداوند! چگونه به عیادت شما بیایم در حالی که شما پروردگار جهانیان هستی؟ خداوند می‌گوید: آیا نمی‌دانستی که فلان عبد من بیمار بود و تو به عیادتش نرفتی و اگر به عیادت او می‌رفتی مرا نزد او می‌یافتی...». مسلم (۲۵۶۹). و از علی علیه السلام روایت شده است که گفت: از پیامبر ﷺ شنیدم که فرمود: «کسی که به عیادت برادر مسلمان خود برود، تا وقتی که آنجا می‌رود و می‌نشیند میان میوه‌های چیده‌شده بهشت قدم برمی‌دارد. و هنگامی که نشست رحمت خداوند وی را فرا می‌گیرد و اگر صبحگاهان باشد تا شب هفتاد هزار ملایکه بر او درود می‌فرستند، و اگر شب باشد تا صبح هفتاد هزار ملایکه بر او درود می‌فرستند». ابوداود (۳۰۹۸) و البانی آنرا صحیح دانسته است (۱۱۹۱).

آنچه مریض از اعمال نیک در حال سلامتی‌اش انجام می‌داده ثوابش برای او نوشته می‌شود.

باید شخص بیمار را بر صبر و تحمل قضای الهی یادآور شد. و از شغایافتن ناامید نشود، و هنگام شدت گرفتن مصیبت آرزوی مرگ نکند.

عیادت کافران برای نشان‌دادن اسلام به آنها و برائت

ذمه مشروع است. چون در حدیث انس بن مالک علیه السلام آمده است که: «یک غلام یهودی که خدمتکار پیامبر ﷺ بود، مریض شد، پیامبر ﷺ به عیادت او رفت و گفت: اسلام بیاور و او مسلمان شد». بخاری (۵۶۵۷). (از شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله) در مورد همراهی جنازه کافر و عیادت بیماران آنها سوال شد و او جواب داد که: همراه جنازه کافر نباید رفت، ولی عیادت وی اشکالی ندارد. چون مصلحت گرویدن او به اسلام وجود دارد. چون اگر به صورت کافر بمیرد بر او نماز نمی‌خوانند و جهنم برای او واجب می‌شود. (الفتاوی الکبری ۶/۳).

عیادت بیمار در هر حال و زمانی جایز است مگر اینکه مشقتی برای او ایجاد کند. مروزی (رحمته الله) می‌گوید: «همراه ابو عبدالله در شب ماه رمضان به عیادت مریضی رفتم، و سپس او به من گفت: «عیادت مریض در ماه رمضان در شب خواهد بود». الاداب الشرعیه (۱۹۰/۲).

در عیادت بیمار باید زود آنجا را ترک کرد، مگر اینکه بیمار دوست داشته باشد که بیشتر بنشیند.

مستحب است برای کسی که به عیادت بیمار می‌رود بر بالین وی بنشیند. چون وقتی آن یهودی خادم پیامبر ﷺ مریض شد، پیامبر ﷺ بر بالین وی نشست. بخاری (۵۶۵۷).

و از ابن عباس (رضی الله عنه) روایت شده است که: «پیامبر ﷺ هرگاه به عیادت مریضی می‌رفت، بر بالین وی می‌نشست». بخاری، الادب المفرد (۵۳۶) و البانی (۴۱۶).

عیادت نیک آن است که از حال مریض پرسد. از عایشه (رضی الله عنها) روایت شده است که گفت: وقتی پیامبر ﷺ

قدم به مدینه گذاشت ابوبکر و بلال بیمار شدند. عایشه (رضی الله عنها) می گوید: بر آنها وارد شدم و گفتم: پدر حالت چطور است؟ بخاری (۵۶۵۴) و مسلم (۱۳۷۶).
گریه کردن بر بالین بیمار جایز است، و بر جنازه مرده به طریق اولی جایز است. ولی نباید در گریه کردن نوحه خوانی باشد چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر سعد بن عبادہ (رضی الله عنه) هنگامی که مریض بود، گریست. بخاری (۱۳۰۴) و مسلم (۹۲۴).

دعای خیر برای مریض بکند. چون ملایکه به دعای دعاکننده آمین می گوید. و این چیزی که در حدیث ام سلمه (رضی الله عنها) به آن تصریح شده است که می گوید: رسول الله (صلی الله علیه و آله) فرمود: «وقتی بر بالین مریضی یا جنازه ای حاضر شدید دعای خیر بگوید. چون ملایکه آنچه را که می گوید آمین می گوید. ام سلمه گفت: وقتی ابوسلمه وفات کرد، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را آوردند و من گفتم: یا رسول الله (صلی الله علیه و آله) ابوسلمه وفات کرد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: بگو: خداوندا مرا و او را بیمارز و فرد بهتری را جایگزین وی گردان. و من هم آن دعا را گفتم: و خداوند کسی بهتر از او که محمد (صلی الله علیه و آله) است را جایگزینش گرداند». مسلم (۹۱۹).

با دعاهاى مشروع برای بیمار دعا کند، از جمله: «لا بأس طهور إن شاء الله» «باکی نیست، اگر خداوند بخواهد این بیماری پاک کننده ی گناهان است». بخاری (۳۶۱۶).

«اللهم اشف فلان». سه بار یا یک بار بگوید: پروردگارا فلانی را شفا ده. بخاری (۵۶۵۹) و مسلم (۱۶۲۸).

«أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ» «از پروردگار عظیم، صاحب عرش عظیم، می خواهم که تو را شفا دهد». و هفت بار این دعا را تکرار کند. ابوداود (۳۱۰۶) والبانى آن را صحیح دانسته است.
دستش را روی بدن مریض قرار بدهد. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) وقتی از مریضی عیادت می کرد دستش را بر روی جایی که درد می کرد، می گذاشت و بسم الله می گفت. ابن حجر، الفتح (۱۲۶/۱۰) می گوید: این حدیث را ابویعلی با سند حسن روایت کرده است.

برای شخص مریض دعا بخواند و در او بدمد (سوره های الفلق و الناس و اخلاص بخواند).
از عایشه (رضی الله عنها) روایت شده است که گفت: «هرگاه یکی از اعضای خانواده مریض می شد پیامبر (صلی الله علیه و آله) سوره فلق و ناس و اخلاص را می خواند و در آنها می دمید». بخاری (۵۷۴۸) و مسلم (۲۱۹۲).
سوره حمد را بخواند. بخاری (۲۲۷۶) و مسلم (۲۲۰۱).

این دعا را بخواند: «ای اله مردمان! این ناراحتی را از بین ببر و او را شفا ده، تو تنها شفادهنده ای هستی که شفای تو هیچ ذره ای از این بیماری را برجای نمی گذارد». بخاری (۵۶۷۵) و مسلم (۲۱۹۱).

و یا بگوید: «بسم الله أرقیک، من کل شیء يؤذیک، من شر کل نفس أو عین حاسد، الله یشفیک، باسم الله أرقیک». «با نام خداوند تو را دعا می کنم، از هر چیزی که تو را می آزد، از شر هر انسان حسود یا چشم شوری، خداوند تو را شفا دهد، با نام خداوند تو را دعا می کنم». مسلم

(۲۱۸۶).

مشروعیت عیادت بستگی به این ندارد که شخص بیمار بداند که او به عیادتش آمده است. عیادت مریض مستحب است هر چند که شخص بیمار بیهوش باشد، چون امید برکت دعای عیادت کننده، یا گذاشتن دست وی بر بدن بیمار، یا لمس بدن وی و خواندن سوره های (فلق، ناس، و اخلاص) و دمیدن در آنها و غیره وجود دارد. فتح الباری (۱۱۹/۱۰).

جابر بن عبدالله (رضی الله عنه) می گوید: «مریضی سختی گرفتم، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ابوبکر (رضی الله عنه) به عیادت من آمدند و دیدند که من بیهوش شده ام سپس پیامبر (صلی الله علیه و آله) وضو گرفت و آب وضویش را روی من پاشید و من به هوش آمدم و به پیامبر (صلی الله علیه و آله) گفتم: با اموال چکار کنم؟ و چگونه در مورد آنها قضاوت کنم؟ پیامبر (صلی الله علیه و آله) جوابی نداد تا اینکه آیات میراث نازل شد». بخاری (۵۶۵۱) و مسلم (۱۶۱۶).
آوردن دسته گل برای بیمار شبیه شدن به مسیحیان و یهودیان است.

وقتی اجل مریض نزدیک شد شهادتین را به او تلقین کند، و هنگامی که فوت کرد چشمانش را با دست ببندد و برای او دعا کند.

مستحب است که عیادت در آغاز بیماری باشد. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده است: «وقتی مریض شد به عیادت او بروید». البانی، صحیح الجامع (۳۱۵۱).
نباید شخص بیمار را بر خوردن غذا و نوشیدنی اجبار کرد. الاداب الشرعیه (۳۴۴/۲).